

3. Кулагин П.Г. Межпредметные связи в процессе обучения. - М.: Просвещение, 1981.
4. Мартинова Р.Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов. — К.: Вища шк., 2004.
5. Мехедова О.А. Межпредметное взаимодействие в подготовке будущих учителей к экономическому воспитанию школьников.: Дисс.. канд. пед. наук. Брянск, 2004.
6. Образцов П.И. Проектирование и конструирование профессионально-ориентированной технологии обучения. - Орел, 2005.

ОСВІЧЕНІСТЬ ЯК КАТЕГОРІЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ

УДК: 37014.7+374.3

Буздуган О.А.

В статті представлено аналіз освіченості як категорії соціалізації особистості. Розкривається феномен даного поняття. Розглядаються моделі освіченості стосовно вікових етапів.

Ключові слова: *освіченість, освічена особистість, соціалізація особистості.*

ОБРАЗОВАННОСТЬ КАК КАТЕГОРИЯ СОЦИАЛИЗАЦИИ ЧЕЛОВЕКА

В статье представлен анализ образованности как категории социализации человека. Раскрывается феномен данного понятия. Рассматриваются модели образованности относительно возрастных этапов.

Ключевые слова: *образованность, образованная личность, социализация личности.*

SCHOLARSHIP AS A CATEGORY OF SOCIALIZATION OF PERSON

The analysis of scholarship as a category of socialization of person is presented in the article. The phenomenon of the given notion is uncovered. The models of scholarship according to age stages are considered.

Keywords: *scholarship, well-educated person, socialization of person.*

Проблема дослідження. Проблема освіченості в теорії та практиці освіти полягає в постійно відтворюваному протиріччі між обсягом накопиченого людством знання та індивідуальними особистісними здібностями і потребами в їх засвоєнні і використанні.

Сьогодні формуються нові канони культурності і освіченості, які стануть орієнтирами в стратегічних пошуках технологій освіти і організаційних моделей освітніх установ. Тому правомірне питання про зміст поняття «освічена людина» у XXI столітті. З цього випливає, що вже сьогодні необхідно заново осмислювати, що таке освічена людина. Сьогодні замість поняття «професіоналізм» все частіше починають використовуватися поняття «освіченість» і «компетентність». Суспільство дедалі більше потребує широко освічених людей. Звичайно, в будь-якій справі важливий професіоналізм. Але між тим саме це слово звично з'єднується зі словом «вузький». Високоосвічена людина - це не тільки бездоганний фахівець у своїй галузі, але й людина, яка впевнено орієнтується в інших

сферах науки і культури, знає вітчизняну та світову історію і літературу, філософію, соціологію, володіє декількома мовами і т.д. [6].

Аналіз дослідження. Проблема освіченості особистості завжди була предметом уваги будь-якого цивілізованого суспільства. Ще за часів Аристотеля, Сократа та Платона освіченості відводили роль головного цивілізаційного фактора в розвитку людей та суспільства. Відповідні аспекти можна знайти в працях таких дослідників, які зробили внесок у розвиток педагогіки, як Я.А. Коменський, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, К.А. Гельвецій, А. Дістервег, В.А. Лай та ін. Серед класиків вітчизняної педагогіки, які приділяли увагу у своїх роботах даній проблемі слід відзначити К.Д. Ушинського, П.Ф. Каптерева, П.Ф. Лесгафта, М.М. Пирогова, П.П. Блонського, Л.С. Виготського, В.А. Сухомлинського та ін.

Метою статті є уточнення поняття освіченості, його сутності та структурно-компонентного складу.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи сутність освіченості, звернемося до словникових джерел. Як свідчать словники, освіченість розглядається як «характеристика високого рівня гармонійної педагогічної сформованості людини і спільнот, заснованої на володінні науковим розумінням світу і себе», «рівень освіти як сукупності знань, отриманих в процесі навчання; освіченість, культура», [4], «міра пізнавальної активності індивіда, яка проявляється у рівні набутих знань, що можуть бути використані у практичній діяльності» [5].

Під освіченістю людини ми розуміємо внутрішню властивість, яка:

а) розвивається під впливом внутрішніх і зовнішніх, об'єктивних і суб'єктивних чинників;

б) характеризує здатність людини до вирішення життєво важливих завдань на основі засвоєння нею світової культури, загальнолюдського досвіду.

Особлива роль у формуванні освіченості належить освітній діяльності, в процесі якої людина змінюється сама і виявляється здатною до вирішення більш складних життєвих завдань. Знання, засвоєна інформація допомагають людині зорієнтуватися у навколишньому світі. Засвоєні способи діяльності, уміння забезпечують відтворення людиною навколишнього світу. Досвід людської діяльності передбачає перенесення раніше засвоєних знань у нову ситуацію, самостійне бачення проблеми, бачення альтернативи її вирішення, комбінування раніше засвоєних способів у новий та ін. Індивід, що не засвоїв досвіду творчої діяльності, не здатний втрутитися в творче перетворення дійсності [3:72].

Освічена людина - це не лише знаюча та вмюча людина в основних сферах життєдіяльності, з високим рівнем розвинутих здібностей, але і людина, у якої сформований світогляд і моральні принципи, а поняття та почуття отримали шляхитний і великий напрям. Тобто освіченість передбачає і вихованість людини. Ще Н.Г. Чернишевський виділяв такі якості освіченої людини, як широкі знання, звичку мислити та благородність почуттів. Однак поняття "освічена людина" - культурно-історичне, так як в різні епохи і в різних цивілізаціях в нього вкладали конкретний зміст. У сучасних умовах інтенсивного процесу комунікації між усіма країнами та інтеграції світового освітнього простору формується єдине розуміння освіченої людини для всіх країн і континентів [3: 78].

Енциклопедична освіченість людини зовсім не гарантує творчого потенціалу. Справжня освіченість людини - показник набуття нею духовності, інтелегентності, політкультурності, національної та релігійної толерантності, творчих можливостей, діяльнісної мобільності, вибору цивілізованого життєвого шляху та поведінки. Освіченість проявляється в особистих зусиллях людини щодо самореалізації, самоствердження та індивідуальному самовираженні, активності в праці та громадянській позиції, а тому її формування здійснюється з одночасним внесенням вкладу в них. Освіченість не дозволяє людині дивитися на навколишній світ, природу, людей, суспільство, державу крізь призму своїх особистих інтересів, ігноруючи залежності від них і вплив на них.

Освіченість пов'язана з розвиненістю людини, підвищенням її навченості, розвитком інтелекту, розумності, здібностей і багатьох якостей: допитливості, звички думати, доходити до глибин пізнаваного, спонукання до роботи над собою та ін.

Освіченість припускає наявність досить широкого кругозору з найрізноманітніших питань життя людини і суспільства. Але, разом з тим, вона передбачає і досить певну вибірковість за глибиною проникнення і розуміння тих чи інших питань. Саме тому професійно зорієнтована освіченість має будуватися на широкій загальноосвітній основі. Неможливо бути освіченим в тій чи іншій галузі, не будучи грамотним в ній. Структура освіченості в особистісному плані фактично відтворює структуру грамотності, але наповнення кожного компонента конкретним змістом виявляється суттєво різним. Об'єктивна необхідність зміни структури та змісту освіченості веде до відповідних змін структури та змісту грамотності.

Освіченість - категорія, яка характеризує особистісні освітні надбання (хоча в принципі можна говорити і про загальний рівень освіченості всього суспільства). Освіта ж (маємо на увазі, перш за все, загальну освіту) не тільки особистісно детермінована, але й обумовлена суспільно-державними потребами.

Особистість за своєю природою пластична і мінлива, її розвиток являє собою складний процес єдності віртуального та об'єктивного. Для блага особистості і суспільства необхідні особливі знання, властивості, навички та вміння, які самі собою не з'являються, а вимагають особливих зусиль з їх формування [2].

Освіченість можна вважати метою, планованим результатом навчання.

В освітньому процесі злиті освіта, просвітництво, навчання і виховання. Якщо освіченість ще може бути обмежене інформаційно, просторово і в часовому відношенні, то просвітництво і навчання принципово не обмежені нічим. Освічена людина просвіщається сама і просвіщає інших.

Освіченість не може бути однаковою або застиглою, постійною. Сучасна людина живе стандартами мінімуму і максимуму освіченості. Мінімум може бути визначений як кордон освіченості і невігластва: мінімум суспільно необхідної обов'язкової освіти, мінімум освіченості для отримання професії, мінімум освіченості для певної верстви (страта, стану, класу). Все більше диференціюються вікові етапи освіченості. У будь-якому віці і на будь-якій стадії освіченості існують «відмінники» і «двієчники». Тому можна формувати ідеальні моделі мінімуму і максимуму освіченості культурної людини стосовно до різних етапів її дорослішання (схема 1):

Схема I
Моделі освіченості людини за віковими етапами

Етап	Вік	Освітній заклад (джерело освіченості)	Зміст освіченості	Норма освіченості
I	3 роки — 17 років	Сім'я - дошкільні установи - школа	навчання соціально необхідному мінімуму знань	обов'язковий мінімум знань, необхідний для життєдіяльності
II	17 років — 22 роки	спеціальні навчальні заклади	навчання професії, соціально необхідному мінімуму спеціальних	мінімум спеціальної освіти, необхідний для професійної діяльності
III	після 22 років		знань і умінь задоволення власних інформаційних потреб і вироблення знань і вмінь оцінювати себе: свої здібності, свої можливості, свої переваги й недоліки.	мінімум загальної культури та ерудитії, необхідний для успішної комунікації та особистісного зростання

Освіченість в сучасному розумінні вклучає в себе:

- Знання та вміння, необхідні для діяльності в конкретній області (наприклад, слід розмежувати фундаментальне і професійне знання: перші необхідні для вироблення світогляду і методології, інші - для отримання професії).
- Обсяги гуманітарних і природничо-наукових знань, що дозволяють інтегрувати культуру сучасної освіченої людини.
- Знання інформаційних технологій та іноземних мов, що, з одного боку, являє собою певне повернення до канонів освіченості, що існували в дореволюційний період, а з іншого - символізує перехід у XXI століття.
- Медичні знання, необхідні людині для збереження свого фізичного здоров'я, і психологічні знання, що сприяють найбільш комфортному існуванню особистості в оточуючому її соціумі.
- Знання практик спілкування та самопізнання.

Освічена людина освічує себе сама. Особливого значення набувають буденні знання, знання повсякденності, а також орієнтаційні знання - здатність орієнтуватися у світі. «Освіта є перш за все попередження про пастки, провалля, небезпеку життя, зокрема, про небезпеку ілюзій та оман, є система профілактики помилок і катастроф» [1]. Джерелами формування знань такого роду виявляються засоби, що надаються сучасним інформаційним суспільством. Звідси два завдання людини освіченої: 1) сформувані власні інформаційні потреби та

пізнавальні здібності для отримання позитивної інформації з цих джерел; 2) виробити захисні механізми проти інформаційної агресії засобів масової інформації.

Отже, освічена людина - це особистість, здатна до зміни своїх соціальних та професійних ролей, завдяки отриманим в освітніх установах знанням. Це особистість, що володіє практиками самопізнання, самоконтролю і самовдосконалення. Це особистість, що визнає владу громадського контролю і реалізує свою потребу в свободі, в гнучкій системі соціальних практик.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бим-Бад Б.М. Антропологическое основание теории и практики образования: очерк проблем и методов их решения. М.: Издательство Российского открытого ун-а, 1994. - С. 15.

2. Бим-Бад Б.М. Педагогическая антропология: Учебное пособие. - М.: Издательство УРАО, 1998. Педагог. Антр. - С. 19.

3. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика: учебник для вузов. - СПб.: Питер, 2001. - 304 с.

4. Ефремова Т.Ф. Современный толковый словарь русского языка Ефремовой, 2000.

5. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.П. Педагогіка у запитаннях і відповідях: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006. - 311 с.

6. http://www.acfm.ru problema_rossii_modeli_operezhayushego_obrazovaniya.html

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

УДК 371.134:371.72:61

Урум Н. С.

Key words: health, a healthy way of life, valeologic competence, readiness of the teacher.

В умовах економічної та екологічної кризи в Україні включення збереження і зміцнення здоров'я підрастаючого покоління до кола пріоритетних проблем зумовлює необхідність розгляду питання охорони й зміцнення здоров'я та формування здорового способу життя з широких соціальних позицій.

Сучасні уявлення про здоров'я людини ґрунтуються на принципово новому розумінні проблеми виживання людства. Наприкінці ХХ століття проблема здоров'я було віднесено до пріоритетних і глобальних проблем, вирішення яких обумовлює факт подальшого існування людства як біологічного виду на планеті Земля. У науковому обігу виникло нове визначення – антропологічна катастрофа. Його сутність визначається тим, що згідно з основним біологічним законом кожен біологічний вид вмирає, якщо змінюються умови існування, до яких він був пристосований тисячоліттями впродовж своєї еволюції.

Зауважимо, що сучасні учені зазначають, ще до початку минулого століття умови існування людства визначала природа, і саме до цих умов організм людини біологічно пристосовувався протягом попереднього еволюційного періоду. Але з того часу, як людина охопила своєю діяльністю майже всю планету, вона почала істотно змінювати умови своєї життєдіяльності, до яких були пристосована в історико-біологічному розвитку. Ці зміни в останній чверті ХХ століття, як свідчать наукові дослідження, набули катастрофічного масштабу. Так, за дани-